VTT:n asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 / HE 146/2021 vp

TKI-panostuksilla tuetaan Suomen elinkeinoelämän uudistumista ja kasvua – yritykset ja muut TKI-toimijat tarvitsevat pitkäjänteistä näkymää

VTT kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarvioehdotuksesta vuodelle 2022 tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiotoiminnan tukemisen osalta.

TKI-panostuksien kohdalla on muistettava, että panostaminen tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiotoimintaan ei ole tavoite itsessään. TKI-investoinnit ovat välttämätön väline talouden tasapainottamiseksi ja kestävän kasvun rakentamiseksi. Kasvava TKI-toiminta on samalla edellytys Suomen hiilineutraalisuustavoitteen sekä muiden hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomen kilpailukyky perustuu korkeaan osaamistasoon ja kykyyn lisätä toimintamme jalostusarvoa. On tärkeää, että t&k-rahoitusta kohdennetaan tärkeimpiin, talouden uudistumista ja kasvua tukeviin kohteisiin. Tällöin Suomi tarjoaa ratkaisuja globaaleihin kehityshaasteisiin ja on kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Myös suomalaisen tutkimus- ja tiedeyhteisön kansainvälistä kilpailukykyä ja vetovoimaa tulee edelleen vahvistaa panostamalla tutkimusympäristöihin ja tutkimusinfrastruktuureihin.

Suomen tki-panostukset laskivat vuosien 2008 – 2017 aikana runsaat 700 milj. euroa (Etlatieto 2016). Vuodesta 2016 lähtien valtion t&k-rahoitus on noussut, mutta t&k-intensiteettiin sillä ei ole ollut merkittävää vaikutusta ennen koronakriisiä. Talousarvion mukaan hallitus pyrkii toimenpiteillään turvaamaan pitkäjänteisen t&k-rahoituksen, vahvistamaan Suomea investointiympäristönä, ja lisäämään yritysten investointikykyä. Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Ennakkotietojen mukaan t&k-menojen suhde bruttokansantuotteeseen (t&k-intensiteetti) oli 2,79 % v. 2019 ja 2,94 % v. 2020. Vastaavasti v. 2020 valtion t&k-rahoituksen intensiteetti oli 0,97 %, kun v. 2019 se oli 0,84 %. **Valtion t&k -rahoituksen nousun taustalla ovat erityisesti koronakriisin aikana tehdyt kertaluonteiset lisäpanostukset, eivät pysyväisluonteiset erät.**

Hallituksen puoliväliriihessä todettiin, että t&k-rahoituksen tulee olla ennustettavaa, ja rahoituskeinoista on tärkeää sopia laajapohjaisesti. Kesällä 2021 perustettiin parlamentaarinen tki-työryhmä, jonka tavoitteena on tarkastella t&k-menojen 4 prosentin bkt-osuuden saavuttamisen keinoja sekä arvioida julkisen rahoituksen lisäysten toteutusvaihtoehtoja ja luoda ennustettavuutta. Ryhmän onnistuminen tavoitteessaan olisi elintärkeää suomalaisen tiede- ja innovaatiojärjestelmän kehityksen ja kilpailukykyisyyden kannalta.

Vuoden 2022 talousarviossa vain määräaikaisia panostuksia tutkimukseen ja kehittämiseen

Vuoden 2022 talousarviossa hallitus on esittänyt valtion t&k-rahoitusvolyymiksi noin 2,4 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa noin 146 milj. euron laskua verrattuna vuodelle 2021 budjetoituun kokonaissummaan. On erinomaista, että talousarvioesityksessä elpymis- ja palautumissuunnitelman

rahoitusta suunnataan merkittävästi t&k-toimintaan vuosina 2021-2023. Vuodelle 2022 elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyy Business Finlandin avustusvaltuus 234 milj. euroa ja Suomen Akatemialle 40,5 milj. euron valtuus. Alustavan arvion mukaan Business Finlandin lisävaltuuksista n. 75 % kohdistuu t&k-toimintaan.

Hallituksen esityksen mukaan yritysten ja tutkimuslaitosten tutkimusyhteistyötä tuetaan yhteisöverosta tehtävällä lisävähennyksellä vuosina 2021-2025. Vuoden 2022 budjettiriihessä lisävähennyksen määrää kasvatettiin ja sen määräaikaa pidennettiin vuoteen 2027.

Toisaalta, vuoden 2022 talousarviossa VTT:n tutkimukseen saama valtionavustus laskee vuodesta 2021 8 milj. euroa. Tämä johtuu määräaikaisen kiertotaloustuen päättymisestä sekä hallitusohjelman ilmastorahan pienenemisestä. VTT:n valtionavustuksen pieneneminen vaikeuttaa VTT:n toimintaa suomalaisen innovaatioarvoketjun keskeisenä osana. VTT:llä on keskeinen rooli Suomen elinkeinoelämän uudistumisen tukemisessa. VTT:n avulla yritykset pääsevät käyttämään yhteiskäyttöisiä tutkimusympäristöjä ja hyödyntämään VTT:n laajaa osaamispohjaa ja vahvaa tutkimusosaamista sekä kansainvälisiä verkostoja. EU-tason tutkimuksissa on osoitettu, että soveltava tutkimus kiihdyttää yritysten kasvua: yksi soveltavan tutkimuksen työpaikka tuottaa neljä työpaikkaa tutkimusta hyödyntävissä yrityksissä.

VTT:llä on merkittävä rooli myös EU:n tutkimusrahoituksen kotiuttamisessa ja yritysten verkottamisessa EU-konsortioihin. VTT on suurin yksittäinen EU-tutkimusrahoituksen saaja Suomessa: 18 % kaikesta Suomeen tulleesta Horisontti 2020-rahoituksesta tuli VTT:lle. Suomalaisyrityksille menneestä H2020-rahoituksesta 20 % on kotiutettu konsortiohankkeessa VTT:n kanssa. Suomen kyky hyödyntää EU:n tutkimusrahoitusta edellyttää kansallista vastinrahoitusta jossakin muodossa. Tutkimusorganisaatioiden kohdalla vastinrahoituksessa kustannustehokkain ja riskittömin tapa on huolehtia tutkimusorganisaatioiden perusrahoituksesta.

Tavoiteltaessa t&k-menojen 4 prosentin bkt-osuuden saavuttamista, vuoden 2022 talousarvioesityksessä tehdyt t&k-rahoitusta koskevat toimenpiteet ovat osin oikeasuuntaisia, mutta suurimmaksi osaksi vain määräaikaisia. Esimerkiksi elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus t&k-toimintaan on vain vuosille 2021—2023. Samaan aikaan osa jo aiemmin päätetyistä määräaikaisista rahoituksista päättyy, mikä vähentää t&k -rahoitusta.

VTT katsoo, että tutkimuksen ja tuotekehityksen rahoituksen oikeasuuntainen kehitys on turvattava jatkossa ja t&k-rahoituksen tulee olla ennustettavaa ja pitkäjänteistä. Vain näin Suomi pääsee uudestaan kasvu-uralle koronakriisin jälkeen ja menestyy jatkuvasti tiukkenevassa kansainvälisessä kilpailussa.

Suomen menestys perustuu osaamiseen ja innovaatioihin, joissa VTT:llä on merkittävä rooli.

Espoo 12.10.2021

Antti Vasara
toimitusjohtaja
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy